

A study of the Identity of Laos Ethnic Group in Sisaket Province Areas

การศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

Phraathikan Amphon Jarupho^{1,*}, Phrakru Pariyatkitiwan², Phrakru Pariyatkitiwan³,

Phrakhrubaidikaweang Kittiwanno⁴, and Phra Somsak Sumedho⁵

พระอิทธิกรอำพน จารุโก^{1,*}, พระครูปริยัติกิตติวรรณ², พระเสกสรรค์ สุณัยโต³,

พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒน์⁴, และ พระสมศักดิ์ สุขเมธ⁵

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

⁵Sisaket Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

⁵วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Article Info

Article history:

Received: December 1st, 2024

Revised: January 29th, 2025

Accepted: February 7th, 2025

Published: March 6th, 2025

Keywords:

Identity, Laos Ethnic,
Sisaket Province

Corresponding Author:

Phraathikan Amphon Jarupho,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Surin Campus

*Email:

darasas11355@gmail.com

ABSTRACT

This article focuses on a study of the Laos ethnic group in Sisaket Province. Its objectives are: 1. to investigate the background of the Laos ethnic group in Sisaket Province 2. to give a presentation on the outstanding identity of the Laos ethnic group in Sisaket Province by using documentary research and presenting it in descriptive analytics. The findings found that, at first, the Laos ethnic group had immigrated from the South of Laos before the present Khukhan city establishment. Later, they settled down in Sisaket Provincial areas widely, such as Muang District, Rasi Salai District, Uthumphon Phisai District, Kanthararom District, Non Khun District, Khukhan District. Once Commander-in-Chief Chaophrayamahakasatsuek with Khukhan, Governor Takacha moved their troops to subdue the rebels and chased them along with the army of Commander-in-Chief Chaophrayamahakasatsuek. This led to the combination between the Laos ethnic group in Sisaket Province and the original ethnic group: the Cambodian group, the Kui (Suay) group; therefore, they were both different and alike, for example, a superstitious belief, cotton weaving, agriculture--it was the specific identity of the Laos ethnic group in Sisaket Province, particularly in terms of beliefs, traditions, cultures, dressing and languages.

This is an open access article under
the CC BY-NC-SA license.

คำสำคัญ:

อัตลักษณ์, ชชาติพันธุ์ลาว,
จังหวัดศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ แต่เดิมได้อพยพลงมาทางตอนใต้ของประเทศลาวก่อนจะมีการตั้งเมืองขุขันธ์ในปัจจุบัน ได้ตั้งหลักถิ่นฐานกระจายออกไปทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ เช่น อำเภอเมือง ราชโศภิต อุทุมพรพิสัย กันทรารมย์ โนนคูณ ขุขันธ์ เป็นต้น พร้อมกับเมื่อครั้งถูกต้อนลงมาบงกชทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชศึกกับตากะจะ เจ้าเมืองขุขันธ์ ครั้นยกทัพไปปราบกบฏที่เวียงจันทน์ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ มีการผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์เดิม คือ กลุ่มเขมร กลุ่มกูย (ส่วย) มีทั้งความแตกต่างกัน และคล้ายคลึงกัน เช่น ความเชื่อเรื่องผี ทอผ้าการทำเกษตรกรรม ฯ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ โดยเฉพาะ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม ด้านการแต่งกาย และด้านภาษา

1. บทนำ (Introduction)

ในภูมิภาคอุษาคเนย์นับว่าเป็นดินแดนแห่งความต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้คิดก่อร่างสร้างวิถีแบบปฏิบัติตามคติความเชื่อสืบทอดตลอดมาจึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของประชากร โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา ภูมิปัญญา ความเชื่อ ทศนคติ (Phamonvaechavan, 2017: 1) จนหลอมรวมขึ้นมาเป็นสังคมตามภูมิภาคต่าง ๆ ในแถบอุษาคเนย์ ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีประเพณีวัฒนธรรมเกิดขึ้นมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มชนชาติลาว ตามประวัติศาสตร์คนกลุ่มแรกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหุบเขา ได้อพยพลงมาตามแม่น้ำโขงบริเวณประเทศไทยกับประเทศลาว ซึ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ 14 ไทยมีอาณาจักรอยู่ 3 แห่ง คือ อโยธยา ล้านนา ล้านช้าง อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขง จึงมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีภาษาและวัฒนธรรมมีความคล้ายเคียงกัน (Toasing et al., 2017: 86)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวนั้น เดิมได้มีการย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศลาวในนครเวียงจันทน์ เข้ามาในประเทศไทยสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ครั้นสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อคราวยกทัพกลับจากไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ได้ด่อนผู้คนจากหลวงพระบาง เวียงจันทน์ เชียงขวาง เข้ามาเป็นจำนวนมาก (Meechang, 2019: 1) ทำให้สังคมไทย มีประชากรชาติพันธุ์เพิ่มขึ้นกระจายตัวหลักถิ่นฐานที่อยู่อาศัยตามที่ต่าง ๆ ส่วนมากจะอยู่แถวเขตชายแดนของประเทศไทย เมื่อมีการอยู่อาศัยรวมกันหลากหลายชาติพันธุ์แล้ว วิธีการดำเนินชีวิตก็ย่อมกลับกลายเป็นสังคมร่วม เพราะการอยู่รวมกันจำนวนมาก ต่างชาติ ต่างภาษา ต่างความคิด ต่างความเชื่อ จึงกลายเป็นสังคมมีอัตลักษณ์เฉพาะตน มีประเพณีวัฒนธรรมสำหรับประเพณีปฏิบัติร่วมกัน คือ ประเพณีแห่เทียนพรรษา การทำบุญทางพระพุทธศาสนา

การรื้อฟื้นวิถีชีวิตผู้สูงอายุ และงานบุญประจำปีแต่ละชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งกันและกัน

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) มีจารีตประเพณี แตกต่างกันไปตามแต่ละเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม (Chankoon, 2014: 7) เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว มีการแต่งกายด้วยผ้าชิ้นหม้อห้อม มีสำเนียงภาษาลาวเป็นเอกลักษณ์ มีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าไหม กลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีการแต่งกายแบบเขมรดั้งเดิม การรักษาประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ มีความชำนาญในการทำเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มชาติพันธุ์ส่วย (กูย) มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะตัว มีความเชี่ยวชาญในการทำเกษตร มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเคารพธรรมชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์เยอ มีการแต่งกายที่มีส้นเฉพาะกลุ่ม มีประเพณีการพ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์ มีความชำนาญในงานหัตถกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ลาว เขมร ส่วย เยอ ได้อยู่อาศัยในเขตจังหวัด (Sukkum, 2023: 67) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาอยู่ 2 ด้าน คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ ดังจะนำเสนอต่อไป

2. พัฒนาการและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ

ในเขตอีสานใต้ในอดีตนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตแถบนี้มาเป็นเวลานานหลายทศวรรษ จากตำนานเล่าว่า ในอดีตดินแดนทางตอนเหนือเมืองกำแพงเพชร ประเทศกัมพูชา ได้เกิดแผ่นดินไหว ประชาชนจึงอพยพหนีภัยขึ้นไปทางตอนเหนือติดกับประเทศลาวแล้วอยู่ใต้อิทธิพลทางการเมืองของลาว และได้ถูกเกณฑ์แรงงานให้ส่งส่วย จึงได้อพยพหนีเข้ามาอยู่ในเขตเทือกเขาพนมดงรักทั้งในเขตดินแดนเขมรและในเขตดินแดนที่เป็นภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน ที่เรียกว่า เขมรป่าดง เพราะสันนิษฐานว่า บริเวณตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำมูล ตั้งแต่ท้องที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานีบางส่วน ไปจนถึงเมืองจำปาศักดิ์ สาลวัน อุดบือ นั้นมีภูมิประเทศเป็นป่าดงและอยู่ห่างไกลจากศูนย์การปกครองของไทย และต่อมาได้มีการเรียกชื่อของกลุ่มประชาชนในเขตนี้ว่า “เขมรป่าดง” ตามหลักฐานของราชสำนักกรุงเทพฯ (Ruangdet, 2009: 18–19) นอกจากนี้ มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นถึงเขมรป่าดงว่า น่าจะมีความหมายที่กล่าวถึงชนกลุ่มชาวกูย (กวย) หรือที่เรียกในความเข้าใจกันของคนไทยอีกชื่อหนึ่งว่า “ส่วย” คือ กลุ่มชนที่ส่งส่วยสิ่งของแทนการเข้าประจำการ (ไพร่ส่วย) (Punnotok, 1984: 562) และหลักฐานในพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน ได้กล่าวถึงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานีในปัจจุบันว่า “เมื่อก่อนจุลศักราชได้ 1,000 ปี (ก่อน พ.ศ. 2181) เป็นทำเลป่าดง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนป่าอันสืบสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่า พวก ข่า ส่วย กวย” (Mom Rajawongse Wichit, 1996: 2) ทำให้เห็นว่าแต่เดิมนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์กูยได้มีการอยู่อาศัยเริ่มแรกก่อนจะเกิดการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเข้ามา เมื่อมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้กระจายอยู่ทั่วในเขตมณฑลอีสาน จึงเกิดความหลากหลายของประเพณีวัฒนธรรมขึ้น

แต่เดิมกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไต-ลาว อาศัยในบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ราว 700–800 ปี ก่อน ค.ศ. ได้อพยพลงมาจากตอนใต้แล้วตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อยู่ 5 แห่ง ได้แก่ เติยน เปียน พู หลวงพระบาง นครศรีธรรมราช อยุธยา และอัสสัม (Tonlerd, 2015: 88) ทำให้การกระจายตัวของกลุ่มชนชาติพันธุ์ลาวขยายออกไปเป็นวงกว้างของดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน วิวัฒนาการของคำว่าไท และลาว จิตร ภูมิศักดิ์ ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้อยู่ 4 ประเด็นคือ 1) เป็นชื่อชนชาติตระกูลภาษาไต-ไท 2) เป็นชื่อวรรณะหรือฐานันดรทางสังคม ได้แก่ เสรีชน 3) เป็นคำวิเศษณ์ แปลว่า อิสระ เอกราช 4) เป็นคำวิเศษณ์และคำนาม แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ส่วนไท

ที่เดิม ย นั้น เริ่มปรากฏในสมัยอยุธยา คือ เป็นต้นมา (Phumisak, 2007: 382) คำว่า ลาว จึงกลายเป็นคำเรียกชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น การแต่งกาย ภาษา ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และพบอยู่ทั่วทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนมากจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัด คืออำเภอวังหิน สำหรับอำเภอขุนธิ จะพบอาศัยอยู่มากในพื้นที่ของตำบลโสน ตำบลห้วยเหนือ และตำบลตาอุด มีชนบทร่วมประเพณีคล้ายกับชนเผ่าลาวทั่วไปในแถบอีสาน จึงมีคำเรียก ลาว ว่า อีสานอยู่บ่อยครั้ง

ชนชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ ตามคติความเชื่อว่าชนชาติพันธุ์ลาวนั้นได้อพยพมาจากประเทศลาว ในปัจจุบัน เมื่อครั้งปี พ.ศ. 2237 ได้มีกบฏเกิดขึ้นในนครเวียงจันทน์ เป็นเหตุให้ชนเผ่าลาวได้แย่งชิงอำนาจกันเอง และทำให้มีผู้ต้องลี้ภัยลงมาทางตอนใต้คือที่นครจำปาศักดิ์ ลงมาถึงลุ่มแม่น้ำมูล และในปี พ.ศ. 2321 พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ยกทัพมาสมทบกับตากะจะ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองขุนธิ ในครั้งนั้นร่วมกันตีเมืองเวียงจันทน์ แล้วได้อพยพมาด้วยจำนวนมาก (Phetluan & Khumwong, 2011) กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ จัดเป็นกลุ่มเผ่าไทลาว ซึ่งมีทั้งลาวขวนครจำปาศักดิ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มแรก ก่อนที่จะตั้งเมืองขุนธิ และลาวจากเวียงจันทน์ ที่ใคร่ในทางการศึกษาหาความรู้ (Pratoomkaew et al., 2019: 94)

สรุปได้ว่า ลาว เป็นชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางตอนบนของประเทศไทยปัจจุบัน และถูกตอนลงมาพร้อมกับทัพของสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก กับตากะจะ เจ้าเมืองขุนธิ ในครั้งนั้น แล้วได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยตามแนวเขตชายแดนกระจายตัวอยู่ตามที่ทั่วไปของประเทศไทย และในจังหวัดศรีสะเกษ จึงเกิดวิถีปฏิบัติการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข เหตุนี้จึงเกิดมีประเพณีวัฒนธรรมอันหลากหลาย ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้จังหวัดศรีสะเกษ มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกกันอยู่ประจำว่า “สี่ชนเผ่า” คือ เขมร กูย (ส่วย) ลาว เยอ

3. อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ

ในจังหวัดศรีสะเกษมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาว อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดศรีสะเกษ มีวิถีการดำเนินชีวิตในรูปแบบของตนเอง โดยปกติแล้วชาติพันธุ์ลาวนั้นมีความเชื่อ มีชนบทร่วมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นกับทั้งมีอิทธิพลแพร่ขยายไปทั่วตามชุมชนต่าง ๆ มีรายละเอียดดังจะนำเสนอต่อไปนี้

3.1 ด้านความเชื่อ

3.1.1 ความเชื่อทางศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตชาวลาวในศรีสะเกษ โดยนิยายเถรเวทมีอิทธิพลอย่างสูงต่อระบบความคิดและการปฏิบัติ วัดในชุมชนไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนในชุมชน การทำบุญตักบาตรเป็นประเพณีที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสะท้อนถึงความศรัทธาและการให้ความเคารพต่อพระพุทธศาสนา

3.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องผีในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวของจังหวัดศรีสะเกษมีความซับซ้อนและลึกซึ้ง โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษที่ถือว่าเป็นผู้คุ้มครองและดูแลลูกหลาน พิธีกรรมเช่นไหว้ผีประจำหมู่บ้านถือเป็นประเพณีสำคัญที่สะท้อนถึงความเคารพและการเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ ล้อหลอมความสามัคคีในครอบครัว เช่น เล่นสั้ง เล่นผีเถน เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเชื่อว่าผีสามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านความเป็นอยู่ สุขภาพ และความเป็นปกติสุขของชุมชน การประกอบพิธีกรรมจึงเป็นการสร้างความสมดุลและความปลอดภัยให้กับชีวิต

3.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชาวลาวในศรีสะเกษมีรากฐานมาจากระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่เข้มแข็ง การพึ่งพาอาศัยกันเป็นหลักการสำคัญในการดำรงชีวิต ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในด้านการทำมาหากิน การดูแลซึ่งกันและกัน และการแก้ปัญหาาร่วมกัน ความเป็นชุมชนนี้สะท้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การทำงานร่วมกัน และการจัดการทรัพยากรชุมชน ซึ่งแสดงถึงความเป็นปึกแผ่นและการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนรวม

3.1.4 ความเชื่อทางวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลาวในศรีสะเกษยังคงดำรงไว้อย่างเหนียวแน่น การสืบทอดภาษา การแต่งกาย และประเพณีต่าง ๆ เป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นชาติพันธุ์ที่เข้มแข็ง พิธีกรรมการแต่งงานมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม การเคารพผู้อาวุโส และความเชื่อดั้งเดิม การรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

3.1.5 ความเชื่อทางจริยธรรม

จริยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษมีรากฐานมาจากหลักพระพุทธศาสนาและวิถีชุมชน การให้ความเคารพผู้อาวุโส ความซื่อสัตย์ และการเอื้ออาทรเป็นคุณค่าหลักที่ถูกปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้ความสำคัญกับความดีงามและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นหลักการสำคัญที่ชาวลาวยึดถือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านครอบครัว โรงเรียน และชุมชน มีส่วนอย่างยิ่งในการหล่อหลอมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม

ชาติพันธุ์ลาวนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีมาแต่โบราณ เป็นการแสดงความเคารพนับถือต่อบรรพบุรุษที่จากไป โดยเชื่อว่า ผีนั้นสามารถช่วยปกป้องคุ้มครองภัยให้แก่ตนเองและครอบครัวได้ โดยต้องประกอบคุณความดีไว้ด้วย ในทางกลับกัน ถ้าบุคคลนั้นไม่ประพฤติปฏิบัติในคุณความดีแล้ว จะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน อาจทำให้เกิดการเจ็บป่วย หรือได้รับโชคร้าย (Meechang, 2019: 3) ผีนั้นตามความเชื่อของคนลาว คือ บรรพบุรุษ บุพการี ผู้ล่วงลับ เช่น ผีพ่อผีแม่ ผีปู่ผีย่า ผีดำ (ผีพ่อดำแม่ดำ) ผีบ้าน ผีเรือน ผีเมือง ผีฟ้า ผีแถน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นสายใยมาจากจิตวิญญาณของธรรมชาติ ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ (Chantala & Kaewsufong, 2023: 136)

จะเห็นว่า ลักษณะเด่นของความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในศรีสะเกษเป็นระบบความคิดที่ผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนา ความเชื่อดั้งเดิม และวิถีชุมชนอย่างกลมกลืน โดยให้ความสำคัญกับความเป็นครอบครัว การพึ่งพาอาศัย และการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบความเชื่อนี้สะท้อนผ่านพิธีกรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตที่ยึดโยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น สิ่งเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเกื้อกูล และดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน

3.2 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

บริบททางประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษมีประวัติการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยส่วนใหญ่อพยพมาจากแขวงจำปาสัก และแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งในการตั้งถิ่นฐานมักเลือกพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำและที่ราบลุ่มที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการเลือกที่อยู่อาศัย และยังคงรักษาความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ควบคู่ไปกับการนับถือพระพุทธศาสนา โดยมีการผสมผสานความเชื่อทั้งสองระบบเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน เช่น พิธีเลี้ยงผีปู่ตา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลและความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวหรือชาวอีสาน มีทั้งประเพณีตามครรลอง ฮิตสิบสอง (Thammawat, 1997: 5) ซึ่งเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากวัฒนธรรมล้านช้างสิบสายเลื้อมาแต่อดีต จากลัทธิความเชื่อของพราหมณ์และผี ซึ่งมีความเข้มข้นมากกว่าพระพุทธศาสนา ประเพณีส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวพันกับช่วงวัยของชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัยธรรมชาติ เรียกประเพณีนี้ว่า “ฮิต-คอง” มี 1) เดือนอ้าย บุญที่พระสงฆ์เข้ากรรม 2) เดือนยี่ บุญคูณลานข้าวเปลือก 3) เดือนสาม บุญข้าวจี่ 4) เดือนสี่ ทำบุญมหาชาติ 5) เดือนห้า บุญสงกรานต์ 6) เดือนหก ทำบุญบั้งไฟ (ปัจจุบันลดเหลือน้อยลงตามวิวัฒนาการโลก) 7) เดือนเจ็ด บุญขำระ 8) เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา 9) เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน 10) เดือนสิบ บุญข้าวสาก 11) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา 12) เดือนสิบสอง บุญกฐิน (Raksuthee, 2006: 112) ชาติพันธุ์ลาวถือประเพณีนี้เสมือนว่าเป็นธรรมเนียมชีวิตให้ทุกคนร่วมกันปฏิบัติตามเพื่อความสงบสันติสุขและความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนด้วย (Pratoomkaew et al., 2019: 110) ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ ยังคงเป็นแกนหลักในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษโดยมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งประเพณีที่โดดเด่นและเป็นกิจกรรมการจัดงานภายใต้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ได้แก่ 1) บุญบั้งไฟ จัดขึ้นในเดือน 6 เพื่อขอฝนและความอุดมสมบูรณ์ สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 2) บุญข้าวประดับดิน แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและการสร้างความสามัคคีในชุมชน 3) บุญพะเหวด เป็นการทำบุญใหญ่ที่มีการเทศน์มหาชาติ สะท้อนคตินิยมเรื่องการเสียสละ ส่วนด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้เด่นชัดและยังมีความสำคัญ ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งที่มนุษย์สรรสร้างขึ้นมา คือชาวบ้านมีอำนาจที่จะกำหนดความหมายจากพิธีกรรมนั้นได้ด้วยตนเอง (Eoseewong, 1995: 101) ชนเผ่าลาวจะมีพิธีกรรมที่แตกต่างออกไปจากชนเผ่าอื่น และเป็นอัตลักษณ์ของพิธีกรรมชาติพันธุ์ลาว คือ “การลงข่วง” เป็นการลงมานั่งทำงาน พบปะพูดคุยบริเวณลานหน้าบ้านหรือในพื้นที่ที่กำหนดขึ้น (Pratoomkaew, 2020: 69–70)

3.3 ด้านการแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย และการจักสานเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาแต่โบราณ ลวดลายผ้าทอมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สะท้อนความละเอียดอ่อนทางศิลปะและความเชื่อของชุมชน ซึ่งจะมีชื่อเสียงที่เลื่องลือในด้านการทอผ้าไหม โดยเฉพาะปัจจุบันถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษก็ว่าได้ คือ ผ้าลายลูกแก้ว ในภาษาลาว เรียกว่า “ผ้าเก็บ” หรือ “แพรเหียบ” (Srilapan, 2016: 295) การแต่งกายผู้หญิงและผู้ชาย จะนิยมสวมเสื้อไหมเหียบลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ ผู้หญิงนุ่งซิ่นไหมคันทันหรือซิ่นเขินคันทัน นิยมเปียงสไบด้วยผ้าขาวม้าใส่ปลากไหล ผู้ชายนุ่งผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้าคาดเอว (Facebook เวียงคำ: ลาวอุทุมพรพิสัย) ซึ่งจะพบเห็นอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย นับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ และยังเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมมัดหมี่ที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษอีกด้วย กับทั้งมี “ผ้าซิ่นตีนแดง” ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษและมีความสวยงาม สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวนั้นมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือด้านการทอแพรซิด คนลาวในจังหวัดศรีสะเกษนั้นมีรูปแบบแพรซิดที่แตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น จนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวขึ้น ท้องถิ่นที่มีการทอแพรซิด และมีแพรซิดที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ แถบอำเภอกันทรารมย์ โนนคูณ วังหิน กันทรลักษ์ (กชกร เวียงคำ: SAC – ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร)

3.4 ด้านภาษา

ภาษาลาวในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ 1) กลุ่มสำเนียงลาวเวียงจันทน์เก่า 2) กลุ่มสำเนียงลาวอุบล และ 3) กลุ่มสำเนียงลาวใต้ เป็นสำเนียงแบบลาวศรีสะเกษ ที่เน้นวรรณยุกต์ตรีในสำเนียง

อักษรกลาง เช่น ก็น เป็น กึ้น และ ไป เป็น ไป๊ พบในเกือบทุกพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งก็สามารถแบ่งแยกย่อยออกไปได้อีกหลายสำเนียงตามแต่ละท้องถิ่น ส่วนกลุ่มภาษาลาวตะวันตกหรือภาษาลาวร้อยเอ็ด กลุ่มนี้เป็นสำเนียงพูดอีกกลุ่มที่พบในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มนี้พบมากในแถบ อ.ยางชุมน้อย อ.ราษีไศล อ.ศีลาลาด อ.บึงบูรพ์ และ อ.กันทรารมย์บางห่มบ้าน จังหวัดศรีสะเกษมีผู้พูดภาษาลาวประมาณ ร้อยละ 65 และผู้ที่พูดภาษาอื่นมักใช้ภาษาลาวเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร (Facebook เวียงคำ: ภาษาลาวในจังหวัดศรีสะเกษ)

ลักษณะทางภาษา ภาษาลาวที่ใช้ในจังหวัดศรีสะเกษมีลักษณะพิเศษที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างภาษาลาว ภาษาไทยอีสาน และภาษาเขมร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ด้านระบบเสียง

ภาษาลาวในจังหวัดศรีสะเกษมีระบบเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะการออกเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะเฉพาะ มีการเน้นเสียงที่ท้ายคำชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวในพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการกลืนเสียงและการเชื่อมเสียงที่เป็นลักษณะเฉพาะถิ่น เช่น การกลืนเสียงสระท้าย การเชื่อมเสียงระหว่างคำ ที่ทำให้การพูดมีความสั่นไหวเป็นธรรมชาติ อิทธิพลของภาษาเขมรก็ส่งผลต่อการออกเสียงในบางคำ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ทำให้เกิดการผสมผสานของเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านคำศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวจังหวัดศรีสะเกษ มีความหลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งมีการใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นที่ไม่พบในภาษาลาวมาตรฐาน โดยเฉพาะคำที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และพิธีกรรม นอกจากนี้ยังมีการยืมคำจากภาษาเขมรและภาษาไทยกลางมาใช้ โดยมีการปรับเสียงให้เข้ากับระบบเสียงท้องถิ่น โดยเฉพาะคำที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น "จ๊อก" (โจ๊ก), "บายลาบ" (ข้าวกับลาบ), "เนียง" (เหียงสาว) และคำเกี่ยวกับการทำมาหากิน เช่น "สรอก" (ห่มบ้าน), "ทูล" (ที่ดอน) รวมถึงการยืมคำจากภาษาไทยกลางที่เข้ามาพร้อมกับความเป็นสมัยใหม่ เช่น "โทรศัพท์" ที่กลายเป็น "โทละสับ", "รถยนต์" ที่กลายเป็น "ลดยน" และ "โรงเรียน" ที่กลายเป็น "โฮงฮียน" โดยมีการปรับเสียงให้เข้ากับระบบเสียงท้องถิ่น ทำให้คำเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำที่ยืมมาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยการยืมคำมักเกิดขึ้นตามความจำเป็นในการสื่อสารและการดำเนินชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของภาษาและการปรับตัวของผู้คนในท้องถิ่นที่สามารถผสมผสานภาษาต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างกลมกลืนและเป็นธรรมชาติ คำศัพท์บางคำมีความหมายที่ลึกซึ้งและสื่อถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น คำเรียกอาหาร พิธีกรรม และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ การใช้คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

3. ด้านไวยากรณ์

โครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาลาวในจังหวัดศรีสะเกษมีความน่าสนใจ แม้จะมีพื้นฐานคล้ายกับภาษาลาวมาตรฐาน แต่มีการใช้คำเชื่อมและคำลงท้ายที่เป็นเอกลักษณ์ การเรียงคำในประโยคสะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดและมุมมองของคนในท้องถิ่น มีการใช้สำนวนโวหารเฉพาะถิ่นที่แสดงถึงภูมิปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการใช้ภาษา การสื่อความหมายมักมีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง โดยเฉพาะในบริบทของการสื่อสารทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการใช้คำซ้ำและคำซ้อนที่มีความไพเราะและสื่อความหมายได้ชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำซ้ำที่แสดงความรู้สึก:	“เย็น ๆ” (เย็น ๆ) หมายถึง ความรู้สึกสบาย ๆ ผ่อนคลาย “ซ่าง ๆ” (ซ่าง ๆ) หมายถึง เจ็บสบง วังเวง “งาม ๆ” (งาม ๆ) หมายถึง สวยงามอย่างพอเหมาะพอดี “ม่วน ๆ” (ม่วน ๆ) หมายถึง สนุกสนาน เพลิดเพลิน
คำซ้อนที่แสดงอารมณ์และความรู้สึก:	“ม่วนซื่น” หมายถึง สนุกสนานรื่นเริง “งามแต่ม” หมายถึง สวยงามมาก “เศร้าโศก” หมายถึง เสียใจอย่างมาก “ฮักแพง” หมายถึง รักใคร่ผูกพัน
คำซ้อนที่เกี่ยวกับธรรมชาติ:	“เขียวขจี” หมายถึง เขียวชอุ่มมาก “ฝนฟ้า” หมายถึง สภาพอากาศโดยรวม “ดินชาย” หมายถึง ผืนดินและทราย “น้ำท่า” หมายถึง แหล่งน้ำต่าง ๆ
คำซ้อนที่เกี่ยวกับการกระทำ:	“เว้าจา” หมายถึง พูดจา สนทนา “กินดื่ม” หมายถึง รับประทานอาหารและเครื่องดื่ม “ไปมา” หมายถึง การเดินทางไปและกลับ “นั่งนอน” หมายถึง การพักผ่อน
คำซ้อนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์:	“พ่อแม่” หมายถึง บิดามารดา “ปู่ย่า” หมายถึง ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายพ่อ “พี่น้อง” หมายถึง ญาติพี่น้อง “เฒ่าแก่” หมายถึง ผู้อาวุโส

การใช้คำซ้ำและคำซ้อนเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ภาษาไพเราะ แต่ยังช่วยเน้นย้ำความหมายและอารมณ์ความรู้สึกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ คำเหล่านี้มักปรากฏในบทกลอน บทลำ และการสนทนาในชีวิตประจำวัน ทำให้ภาษามีความมีชีวิตชีวาและสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง

4. ด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ

วรรณกรรมมุขปาฐะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ มีความหลากหลายและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง นิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมามีรสสดแทรกคติสอนใจและความเชื่อท้องถิ่น เช่น

นิทานเรื่อง “ขุนกะลาลี่เมือง” เป็นเรื่องราวของขุนศึกผู้กล้าหาญที่ปกป้องบ้านเมืองจากศัตรู โดยใช้ความสามารถพิเศษในการเหาะเหินเดินอากาศ และมีอาวุธวิเศษคือดาบศักดิ์สิทธิ์ นิทานเรื่องนี้สอดแทรกคติสอนใจเรื่องความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด ความกล้าหาญ และการเสียสละเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังสะท้อนความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ การบูชาดาบศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมการสักยันต์เพื่อเพิ่มพลังอำนาจ ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นจนถึงปัจจุบัน

นิทานเรื่อง “นางผมหอม” เป็นเรื่องราวของหญิงสาวที่มีกลิ่นผมหอมเป็นพิเศษ เธอต้องผ่านการทดสอบความอดทนและความดีงามจากผีป่าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นิทานเรื่องนี้สอนใจเรื่องความอดทน ความซื่อสัตย์ และการรักษาศีลธรรม สะท้อนความเชื่อเรื่องผีป่าผีเขา การบูชาต้นไม้ใหญ่ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ

ธรรมชาติ ปัจจุบันยังมีการเล่าต่อเพื่อสอนให้ผู้ฟังรักษากิริยามารยาทและความดีงาม รวมถึงการเคารพธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นิทานเรื่อง “ท้าวท่ากาดำ” เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มผู้ดำที่ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม แต่ด้วยความขยันอดทน และมีน้ำใจ เขาสามารถพิสูจน์ตัวเองจนได้รับการยอมรับและได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี นิทานเรื่องนี้สอนใจเรื่องการไม่ตัดสินคนที่รูปลักษณ์ภายนอก คุณค่าของความขยันอดทน และการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น สะท้อนความเชื่อเรื่องบุญกรรม และการที่คนดีย่อมได้รับผลตอบแทนที่ดี นิทานเรื่องนี้ยังคงถูกเล่าเพื่อสอนเรื่องการไม่รังเกียจเสียคนและสอนให้คนค่ากับความดีงามภายในจิตใจ

นิทานพื้นบ้านเหล่านี้ นอกจากจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม และถ่ายทอดความเชื่อท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องที่สนุกสนาน เข้าใจง่าย และจดจำได้นาน ทำให้คุณค่าและความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและวิถีคิดของคนในสังคม ตำนานประจำถิ่นทำหน้าที่อธิบายที่มาของสถานที่และเหตุการณ์สำคัญ เชื่อมโยงผู้คนกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บทสวดบูชาที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องขวัญและกำลังใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คน การถ่ายทอดวรรณกรรมเหล่านี้ผ่านการเล่าปากต่อปากช่วยรักษาความเป็นชุมชนและความผูกพันระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ

5. ด้านวรรณกรรมการแสดง

หมอลำเป็นศิลปะการแสดงอีกอย่างหนึ่งที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวจำพวกศรีสะเกษ เป็นการผสมผสานระหว่างดนตรี บทกวี และการเล่าเรื่อง ที่สามารถสื่อสารได้ทั้งความบันเทิงและสาระความรู้ ลำพญาเป็นบทกวีที่ใช้โต้ตอบกัน มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและคติสอนใจ แสดงให้เห็นถึงไหวพริบและความสามารถในการใช้ภาษา บทสวดและบทสวดที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาสะท้อนความศรัทธาและความเชื่อ การแสดงเหล่านี้ไม่เพียงเป็นความบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และค่านิยมของสังคม ทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคีและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถพบได้ในหลายอำเภอ ดังนี้

หมอลำกลอน พบมากในเขตอำเภอราชธิไล อำเภอขามหมื่นน้อย และอำเภอกันทรารมย์ เป็นการแสดงที่ผู้แสดงจะร้องโต้ตอบกันด้วยกลอนลำ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก การสอนใจ และวิถีชีวิต โดยมีดนตรีพื้นบ้านประกอบ เช่น แคน พิณ และกลอง หมอลำกลอนในพื้นที่นี้มีลักษณะเฉพาะคือการใช้ทำนองที่อ่อนหวาน

ลำพญา นิยมแสดงในเขตอำเภอมือศีสะเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอขุขันธ์ เป็นการแสดงที่ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบด้วยบทกวี มักแสดงในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ลำพญาในพื้นที่นี้มีเอกลักษณ์คือการใช้สำนวนโวหารที่คมคาย และมีการผสมผสานภาษาถิ่นหลายกลุ่ม

หมอลำหมู่ พบมากในอำเภอราชธิไล อำเภอเมือง และอำเภอกันทรารมย์ เป็นการแสดงที่มีผู้แสดงหลายคน มีการแต่งกายสวยงาม เล่าเรื่องราวผ่านบทลำและการแสดงประกอบ เนื้อหามักเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเรื่องราวทางพุทธศาสนา

สรภัญญะ นิยมแสดงในวัดเขตอำเภอเมือง อำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอกันทรารมย์ เป็นการขับร้องบทสวดที่มีทำนองไพเราะ เนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา สรภัญญะในพื้นที่นี้มีลักษณะพิเศษคือการผสมผสานทำนองพื้นบ้านกับบทสวดภาษาบาลี โดยใช้การเอื้อนเสียงแบบหมอลำในการสวดบทสรภัญญะ เช่น การสวด “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต” จะมีการเอื้อนเสียงยาวที่คำว่า “โม” และ “โต” คล้ายทำนองลำ หรือการสวดบท

“ชะยันโต” ที่มีการใส่ทำนองแบบเซิ้งบั้งไฟในช่วงท้ายประโยค รวมถึงการใช้จังหวะและทำนองของเพลงโนราในการสวดบทสวดพระพุทธเจ้า ซึ่งทำให้การสวดมีความไพเราะและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ดังนั้น อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ จะประกอบไปด้วย ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย และที่เด่นชัดคือภาษา ซึ่งเป็นที่น่าวางใจอีกต่อไปว่า การดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์ลาวนั้น บางชุมชนก็มีความแตกต่างในด้านพิธีกรรม วิธีการปฏิบัติหรือทำพิธีในกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลด้านความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น ที่ผสมผสานกันกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์อื่นด้วย ทำให้วิถีปฏิบัติของชาติพันธุ์ลาวเอง อาจจะมีลักษณะคล้ายกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย เช่น กูย เขมร เยอ เป็นต้น แต่ถือว่าชนชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ ยังคงมีความเข้มแข็งทั้งด้านผู้นำชุมชน ภาครัฐและเอกชน ที่มองเห็นความสำคัญถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว จึงพยายามอนุรักษ์สืบทอดไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา

4. บทสรุป (Conclusion)

ในยุคโลกาภิวัตน์ ชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะจากนโยบายการพัฒนาของรัฐที่มุ่งเน้นการสร้าง ความทันสมัยและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนลาว การแทรกแซงของรัฐผ่านโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ทำลายอัตลักษณ์และวัฒนธรรมลาวดั้งเดิม ทำให้ชุมชนลาวต้องปรับตัวและต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นตัวตนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ชุมชนลาวในจังหวัดศรีสะเกษได้พยายามรักษาอัตลักษณ์ผ่านการสืบทอดภาษา ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากกระแสวัฒนธรรมกระแสหลัก การต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นลาวจึงเป็นทั้งการต่อรองและการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับความทันสมัย ทำให้เกิดการปรับตัวและสร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่ยังคงรากเหง้าความเป็นลาวไว้ท่ามกลางบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ มีอัตลักษณ์ที่เด่นชัดเป็นของตนเอง และมีกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวทางวิถีปฏิบัติในการดำรงชีวิตคล้ายกันเป็นส่วนมาก เช่น ด้านความเชื่อชาติพันธุ์ลาว มีความเคารพนับถือต่อบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนับถือผี โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เฝ้ารักษา คอยอวยพรคุ้มครองให้กับตนและครอบครัวอยู่เสมอ กับด้านประเพณีวัฒนธรรม ถือว่า เป็นจารีตปฏิบัติของลาวโดยแท้ ถึงการทำบุญตามคติความเชื่อโดยมีอิทธิพลแนวคิดทางด้านพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเพื่อเป็นการเสริมพลังแห่งการทำบุญทำทานตามคติความเชื่อมาแต่โบราณ ส่วนในเรื่องการแต่งกายนั้น เป็นที่รู้กันทั่วไปอยู่แล้วว่าชาติพันธุ์ลาวเคร่งในจารีตประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาจากคตินัยในด้านความคิด เพื่อควบคุมคตินัยนอก คือความประพฤติทางกาย ฉะนั้น เรื่องการแต่งกายของชาติพันธุ์ลาว จะเน้นไปในด้านระเบียบเรียบร้อย มีผ้าไหมถักทอด้วยฝีมือที่ประณีต คือ ผ้าลายลูกแก้ว ปัจจุบันจะมีการนำมาสวมใส่ทุกครั้งที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม และเป็นที่เด่นชัดมากที่สุด คือในส่วนทางด้านภาษา ชาติพันธุ์ลาวศรีสะเกษจะพูดภาษาออกมาในลักษณะมีวรรณยุกต์ตรีคอยกำกับอยู่เสมอ เช่น คำว่า กิน จะออกเสียงเป็นคำว่า กิน และคำว่า ไป จะออกเสียงเป็นคำว่า ไป มีเสียงสูงและหนักแน่นคำที่พูดนั้น ๆ เสมอ

ฉะนั้น ตามที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างและคล้ายคลึงกันกับกับชาติพันธุ์อื่น ในพื้นที่ หรือจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ การที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวทั่วไป ตามการวิเคราะห์ เห็นว่า อิทธิพลด้านอุดมคติความเชื่อในแต่ละพื้นที่ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์

ลาว ได้อาศัยอยู่ และอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ มีส่วนเข้ามาผสมผสาน หลอมหลอมกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมกันไปด้วยกาลเวลา ดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

5. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดศรีสะเกษ มีองค์ประกอบที่สนับสนุนร่วมในการพัฒนาพหุวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติ เช่น นำเรื่องผีมาผสมผสานกับความเชื่อ โดยอาศัยเหตุและผลของด้านพระพุทธศาสนา ที่กล่าวเรื่องของกรรม ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า กมฺมุนา วตฺตตี โลโก แปลว่า “สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม” ผีจะเป็นแกนตัวกระตุ้นให้เกิดความกลัวแก่บุคคล เมื่อกระทำความผิดหรือสิ่งที่ไม่ดีไว้ เมื่อเกิดความกลัวขึ้นก็จะช่วยไปยับยั้งไม่ให้คิดกระทำในทางที่ไม่ดีอีกต่อไปได้ กลายเป็นการผสมผสานกันอย่างกลมกลืนและแทบจะไม่สามารถแยกออกจากกันได้เลย อีกทั้งส่งผลในด้านสร้างคุณภาพทางจิตใจ รู้จักสำนึกบุญคุณต่อผู้ที่มีอุปการคุณ โดยเห็นได้จากการบูชาผี (ปู่ ตา ย่า ยาย บรรพบุรุษ ฯ) กลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมร่วมศาสตร์ และเกิดเป็นคุณค่าทางภูมิปัญญาด้านกตัญญู ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุข และมีคุณภาพทางด้านทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตต่อไปได้

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวมีความโดดเด่นผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะภาษาลาวที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การแต่งกายแบบดั้งเดิมในโอกาสพิเศษ เช่น ผู้หญิงนุ่งซิ่นหมี่ขีด ผู้ชายนุ่งโสร่งไหม และการทอผ้าไหมที่มีลวดลายเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ยังมีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น การทำบุญข้าวประดับดิน การเลี้ยงผีปู่ตา และการละเล่นพื้นบ้านอย่างเซิ้งกระติบ ที่ยังคงสืบทอดอย่างเหนียวแน่น ในด้านอาหาร กลุ่มชาติพันธุ์ลาวจังหวัดศรีสะเกษมีเอกลักษณ์ในการปรุงอาหารพื้นบ้าน เช่น ลาบเห็ดยอ แกงอ่อมหน่อไม้ และข้าวจีที่มีรสชาติเฉพาะตัว รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การหาของป่า การทำเกษตรแบบผสมผสาน และการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวิถีชีวิตกับธรรมชาติ อัตลักษณ์เหล่านี้ได้ผสมผสานกับความทันสมัย เกิดเป็นการปรับตัวที่น่าสนใจ เช่น การพัฒนาผ้าไหมลายโบราณให้เข้ากับแฟชั่นร่วมสมัย การนำเสนออาหารพื้นบ้านในรูปแบบร้านอาหารทันสมัย และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่วัฒนธรรมลาวสู่สาธารณะ ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวยังคงมีชีวิตชีวาและสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่มาจนปัจจุบัน

6. เอกสารอ้างอิง (References)

- Chankoon, S. (2014). Identity of Lao Ethnic Group in the Context of Development: A Case Study of Ban Tap Klaiy, Ban Rai District, Uthathani Province. *Research Report*. Rajamangala University of Technology Krungthep. (In Thai)
- Chantala, M., & Kaewsufong, S. (2023). “Huenpha” Belief of Lao People. *Journal of Buddhist Arts*, 6(1). 134–149.
- Eosewong, N. (1995). *Culture is the System of Relationships in the Thai Nation, Thailand, as presented in Textbooks and Monuments*. Matichon. (In Thai)
- Meechang, T. (2019). *Ethnic Lao Culinary Wisdom in Ban Han Sai, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province*. Sakaeo Community College. (In Thai)
- Mom Rajawongse Wichit. (1996). *Chronicles of the Northeastern Provinces*. Wacharin Printing. (In Thai)

- Phamonvaechavan, A. (2017). *Ethnic Identity of the Lao Khrang People: A Case Study of Lao Khrang Community in Kud Jok Village, Chainat Province*. [Unpublished Undergraduate Thesis]. Silpakorn University. (In Thai)
- Phetluan, P., & Khumwong, S. (2011). *The Origins of the Ancestors of Mueang Khukhan: The Four Ethnic Groups*. Khukhan District Cultural Council, Sisaket Province.
<https://www.mueangkukhanculturalcouncil.org/2011/03/4.html>. (In Thai)
- Phumisak, C. (2007). *The Origins of the Terms Siam, Thai, Lao, and Khmer, and the Social Characteristics of Ethnic Names: Complete Edition – Facts About the Khmer Ethnicity* (4rd ed.). Sayam. (In Thai)
- Pratoomkaew, S., Jaitrong, P., & Phukhothin, U. (2020). Identities and Belief Values of the Lao Folk Beliefs and Rituals “Long Ghuang” in Sisaket Province. *Journal of Buddhist Philosophy Evolved*, 4(2), 64–73. (In Thai)
- Pratoomkaew, S., Thammathawee, P. T., & Kantathammo, P. K. (2019). A Study of the Wisdom Blend Beliefs and Rituals of the Four Tribes in Si Sa Ket Province. *Research Report*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)
- Punnotok, T. (1984). *Approaches to Contemporary Literary Studies*. Thai Watana Panich. (In Thai)
- Raksuthee, S. (2006). *Twelve Traditions and Fourteen Customs*. Porsor Pattana. (In Thai)
- Ruangdet, P. (2009). The Migration of the Kui People. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University*, 1(2), 18–27.
- Srilapan, B. (2016). The Wisdom of Grass Ball Pattern with Dyed Ebony Silk Weaving of Ethnic Groups in Sri Sa Ket Province. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 12(1), 285–305. (In Thai)
- Sukkum, B. (2023). The Ways of Using the Culture of 4 Ethnic Groups in Sisaket Province for Tourism Opportunities. *Journal of MCU Ubon Review*, 8(2), 83–98. (In Thai)
- Thammawat, C. (1997). *Folk Beliefs of Isan*. Aksorn Watthana. (In Thai)
- Toasing, W., Sida, P., & Udomtawi, K. (2017). Values and Wisdoms of the Boon Klang Ban Tradition of Lao–Vieng Ethnic Group in Phanat Nikhom District, Chonburi Province. *Academic MCU Buriram Journal*, 2(2), 83–98. (In Thai)
- Tonlerd, S. (2015). The Etymology of Lao(s) in Ancient Chinese Manuscripts. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 3(2), 87–105. (In Thai)